

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 16 Μαΐου 2020
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:

- α. «Αγροτική μεταρρύθμιση»
- β. «Σύνταγμα του 1927»
- γ. «Εθνικό κόμμα (Κ. Μαυρομιάλης)»

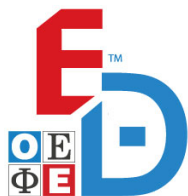
Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν γράφοντας στο τετράδιό σας τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α. Ο βενιζελισμός θεωρούσε το εξωελλαδικό ελληνικό κεφάλαιο ως μοχλό έκφρασης και ανάπτυξης του ελληνισμού.
- β. Τα δίκτυα της πατρωνίας στην προεπαναστατική Ελλάδα λειτουργούσαν αναγκαστικά εντός του πλαισίου της οθωμανικής κυριαρχίας.
- γ. Τα πρώτα τρία ελληνικά κόμματα (αγγλικό, γαλλικό, ρωσικό) άρχισαν να διαμορφώνονται στο πλαίσιο της Γ' Εθνοσυνέλευσης της Τροιζήνας (1827).
- δ. Οι Σουλιώτες πρόσφυγες που είχαν καταφύγει στο Μεσολόγγι κατά τους πρώτους χρόνους της Επανάστασης εγκαταστάθηκαν έπειτα από απόφαση της Γ' Εθνοσυνέλευσης στο Ζαπάντι, βορειοδυτικά του Αγρινίου.
- ε. Το 1838 οι Κάσιοι πρόσφυγες αιτήθηκαν στην οθωμανική κυβέρνηση την ίδρυση συνοικισμού τους στην Αμοργό.

Μονάδες 10

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2020
Β' ΦΑΣΗ**E_3.Ιλ3Α(ε)****ΘΕΜΑ Β1**

Να καταγράψετε τις συνέπειες που επέφερε ο Κριμαϊκός πόλεμος (1853-1856):

- α) στην εξέλιξη των τριών ξενικών κομμάτων (μονάδες 7)
β) στα προσφυγικά ρεύματα που είχαν εγκατασταθεί στην Αθήνα μετά τη διακοπή των ελληνοτουρκικών σχέσεων. (μονάδες 6)

Μονάδες 13**ΘΕΜΑ Β2**

Να αναφερθείτε στην ανοδική πορεία που ακολούθησε η ελληνική εμπορική ναυτιλία κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα και στα εθνικά δημόσια έργα που συνέδραμαν σ' αυτή την πρόοδο.

Μονάδες 12**ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ****ΘΕΜΑ Γ1**

Με βάση τα παρακάτω κείμενα και τις ιστορικές σας γνώσεις, να συγκρίνετε τις επιδιώξεις και τις αντιλήψεις του τρικουπικού και του δηλιγιαννικού κόμματος όπως αυτές διαμορφώθηκαν την περίοδο της εδραίωσης του δικομματισμού στην Ελλάδα.

Μονάδες 25**ΚΕΙΜΕΝΟ Α**

[...] Μπορούμε να πούμε ότι στη δεκαετία 1880 εκδηλώθηκαν οι πρώτες σοβαρές προσπάθειες για τον αποχωρισμό και τη συγκρότηση μιας ιδιωτικής κοινωνίας έξω από το κράτος. Το ακαθόριστο κοινωνικό συνούλευμα (δηλαδή ο νεοελληνικός «κοινωνικός ολοκληρωτισμός») που είχε σχηματισθεί γύρω από το κράτος έπρεπε από τη στιγμή αυτή να συμμορφωθεί με το ευρωπαϊκό υπόδειγμα του χωρισμού της κοινωνίας από το κράτος. Αυτό επιδιωκόταν σε δύο κατευθύνσεις: α) ανάδειξη του πεδίου των ιδιωτικών σχέσεων ως του κατεξοχήν επιχειρηματικού και διαφοροποιητικού κοινωνικού χώρου, β) βαθμιαία αποδυνάμωση του κράτους και υπαγωγή του στις ανάγκες της κοινωνίας των πολιτών.

Ο τρικουπισμός αυτό το διπλό στόχο επιδίωξε. Κεντρική ιδέα του Τρικούπη ήταν η λεγόμενη «διάκριση των εξουσιών», δηλαδή η αποσυμφόρηση της εξουσίας από το χώρο της πολιτικής και του κράτους. Επιδίωκε την αποδυνάμωση του πολιτικού ελέγχου, με μετάθεση ενός μέρους της εξουσίας προς τον αναπτυσσόμενο χώρο της ιδιωτικής οικονομίας. Όμως οι αδυναμίες και τα όρια αυτής της πολιτικής είναι ασαφείς. Ο Τρικούπης επιδίωξε την ανεξαρτητοποίηση της κρατικής μηχανής, δηλαδή τον αποχωρισμό της από την ιδιωτική κοινωνία και τη σχετική αποδυνάμωσή της.

Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Πολιτική των κυβερνήσεων και προβλήματα από το 1881 ως το 1895», Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΔ', σ. 63

ΚΕΙΜΕΝΟ Β**Ο Δηλιγιαννισμός**

[...] ο δηλιγιαννισμός, ή μάλλον ο αντι-τρικουπισμός, αποτελούσε ένα κίνημα όχι λιγότερο νέο από το προηγούμενο (εν. το τρικουπικό κόμμα). Προερχόταν ασφαλώς από την παράδοση του Ι. Κωλέττη και του Αλ. Κουμουνδούρου. Στις γραμμές του βρίσκουμε τους οπαδούς των παλιών κομμάτων με το γαλλικό και ρωσικό προσανατολισμό. Φαίνεται ότι το κοινό στοιχείο και των δυο αυτών τάσεων ήταν ο αντι-αγγλισμός, ο οποίος τις οδήγησε ως τη συγχώνευση σε ένα ενιαίο κόμμα. Ο αντι-αγγλισμός του κόμματος αυτού έγινε ακόμα πιο έκδηλος όταν αργότερα άρχισε να εγκαταλείπει και τη Ρωσία και τη Γαλλία, προκειμένου να βρεθεί στην ίδια πλευρά με το ανερχόμενο στρατόπεδο της κεντρικής Ευρώπης και ειδικότερα με τη Γερμανία.

Στο αντι-τρικουπικό στρατόπεδο συσπειρώθηκαν τα στοιχεία του εγχώριου (μικρο) αστισμού. [...] Στιγματίζαν με υστερικό πάθος την κερδοσκοπία, το χρηματιστήριο, το χρηματικό κεφάλαιο, το χρηματικό πλούτο, την τοκογλυφία, την τραπεζική παντοδυναμία. Κήρυσσαν τον πόλεμο στους ξένους, στην Ευρώπη, στους πλούσιους Έλληνες της διασποράς. Παρόλα αυτά, ήταν υπέρ των παραγωγικών επενδύσεων, μέσα από έναν κατάλληλο κυβερνητικό προσανατολισμό. [...] Το πρόγραμμα αυτό αντιτιθόταν στο τρικουπικό, αλλά αυτό δε σημαίνει και ότι επιδίωκε το γύρισμα της ιστορίας προς τα πίσω. Αντίθετα, επιδίωκε έναν ορισμένο κοινωνικό εκσυγχρονισμό με άξονα της όλης προσπάθειας το κράτος. Ενώ ο Τρικoupής προσέβλεπε στην αγγλική κοινωνία και γι' αυτό επιδίωκε να ενισχύσει την οικονομία και να αποδυναμώσει την πολιτική εξουσία, ο Δηλιγιάννης επιδίωκε ακριβώς το αντίθετο: ισχυρή πολιτική εξουσία που να ελέγχει και την οικονομία. Ο Θ. Δηλιγιάννης ξιφουλκούσε κατά της πλουτοκρατίας, κατά του χρηματικού και χρηματιστικού κεφαλαίου, υποσχόταν ένα συνδυασμό της οικονομικής προόδου με την κοινωνική δικαιοσύνη και κυρίως επιζητούσε να ενισχύσει τη δύναμη του κράτους.

Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Οι πολιτικές εξελίξεις από το 1881 ως το 1895», Ι.Ε.Ε., τόμ. ΙΔ', σελ. 22- 24

* Τα κείμενα αποδόθηκαν στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία τους

ΘΕΜΑ Δ1

Λαμβάνοντας υπόψη σας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες τόσο των παραθεμάτων όσο και του πίνακα να αναλύσετε:

- α) τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούσαν το τελευταίο τέταρτο του 19^{ου} αιώνα στην Ελλάδα με επακόλουθο την επιβολή καθεστώτος Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου στην ελληνική οικονομία (μονάδες 18)
- β) την επίδραση που άσκησε ειδικότερα ο ατυχής ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897 στην εξέλιξη του προσφυγικού ζητήματος στην Ελλάδα (μονάδες: 7)

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[...] Η πρώτη ενέργεια του Τρικούπη (ενν. το 1887) ήταν η σύναψη εξωτερικού δανείου ύψους 19.000.000 χρυσών φράγκων και ακόμα μιας σειράς εσωτερικών δανείων, με τα οποία κατορθώθηκε όχι μόνο η ισοσκέλιση του προϋπολογισμού του 1887, αλλά δημιουργήθηκε και περίσσειμα 4.000.000 δραχμών.

[...] Για την κατοχύρωση του θεσμού των μονοπωλίων συνήψε δάνειο 135.000.000 δραχμών, για την ασφάλεια του οποίου παραχωρήθηκαν οι πρόσοδοι των μονοπωλίων στη συσταθείσα τότε «Εταιρεία διαχειρήσεως μονοπωλίων». Η ρύθμιση των πραγμάτων κατά τον τρόπον αυτό, με τη δημιουργία ενός ισχυρού καταπιταλιστικού οργανισμού που θα απορροφούσε τις μονοπωλιακές προσόδους, οδήγησε στην επίτευξη ετησίας απόδοσης γύρω στα 90.000.000 δρχ., που διατέθηκε αφ' ενός μεν για την παραγγελία τριών νέων θωρηκτών του στόλου, των «Υδρα», «Σπέτσα» και «Ψαρά» και αφ' ετέρου για την απόσβεση των τοκοχρεωλυσίων προηγούμενων, επαχθέστατων, δανείων και για την πληρωμή των χρεών της επιστράτευσης του 1885-1886 [...].

Στις 5/18 Απριλίου 1897 η Τουρκία κήρυξε τον πόλεμο κατά της Ελλάδας και τα τουρκικά στρατεύματα εισέβαλαν στη Θεσσαλία. Με τις πρώτες συγκρούσεις, ο ελληνικός στρατός άρχισε να υποχωρεί. Η Λάρισα εγκαταλείφθη και εν συνεχεία τα Φάρσαλα και ο Δομοκός. Μέσα σε χρονικό διάστημα ενός μηνός, ο ελληνικός στρατός υπέστη συντριπτική ήττα. [...]

Το φθινόπωρο του 1897 άρχισαν στην Κωνσταντινούπολη οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη συνθήκης ειρήνης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Στις διαπραγματεύσεις αυτές η Ελλάδα δεν πήρε μέρος, γιατί είχε αναθέσει εν λευκώ και άνευ όρων στις κυβερνήσεις των Δυνάμεων να την αντιπροσωπεύσουν [...]. Αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων της Κωνσταντινούπολης ήταν να υποχρεωθεί η Ελλάδα να πληρώσει πολεμική αποζημίωση στην Τουρκία 100.000.000 χρυσών δραχμών, ενώ ο από πολλού επιδιωκόμενος από τους ξένους διεθνής οικονομικός έλεγχος γινόταν πραγματικότητα: Με ιδιαίτερο άρθρο της συνθήκης καθοριζόταν ότι η «ελληνική κυβέρνηση θέλει προκαλέσει την ψήφισιν νόμου, εκ των προτέρων αρεστούν ταις δυνάμεσι, κανονίζοντος την λειτουργίαν της επιτροπής και καθ'ον η είσπραξις και διάθεσις προσόδων επαρκών εις την υπηρεσίαν του δια την πολεμικήν αποζημίωσιν δανείου και των άλλων εθνικών χρεών θέλουσι τεθή υπό τον απόλυτον έλεγχον της ειρημένης επιτροπής» [...].

Τ. Βουρνάς, Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, τόμος Α', εκδ. Πατάκη, σελ. 518-519 & 555-556.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[...] Δεδομένου ότι το 1883 οι υποχρεώσεις της χώρας σε χρυσό προς το εξωτερικό είχαν περιορισθεί σε 16.000.000 χρυσές δρχ. μόνο, είναι προφανές ότι τα

κρίσιμα ελλείμματα που έγιναν αιτία να διογκωθεί το δημόσιο χρέος και οδήγησαν στην πτώχευση του 1893 δεν οφείλονται σε παλαιότερες διαχειρίσεις, αλλά τοποθετούνται σχεδόν ολοκληρωτικά στην περίοδο 1883-1893.

[...] Είναι προφανές ότι τα δάνεια του εξωτερικού έγιναν τελικά ένας παράγοντας που συνέβαλε στη διεύρυνση (και όχι στην κάλυψη) του ελλείμματος και μέσω αυτής στην οικονομική χρεωκοπία του 1893. Με άλλα λόγια, τα δάνεια αντί να αναστείλουν την πτώχευση, την επέσπευσαν.

Κωνσταντίνος Βεργόπουλος, «Πολιτική των κυβερνήσεων και προβλήματα από το 1881 ως το 1895», στο Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε., 1978, σ. 78-79.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Οι Μακεδόνες πρόσφυγες στον πόλεμο του 1897

Στις 28 Μαρτίου/9 Απριλίου [1897] οι Τούρκοι έμαθαν ότι ελληνικές ένοπλες ομάδες που αριθμούσαν χίλιους περίπου άνδρες είχαν διαβεί τα σύνορα προς την πλευρά του Μετσόβου. Διαμαρτυρήθηκαν στις Δυνάμεις αλλά ο Σκουζές [Υπουργός Εξωτερικών], όταν τον ρώτησαν οι ξένοι απεσταλμένοι, ισχυρίστηκε ότι οι ομάδες αυτές ήταν Μακεδόνες που επέστρεφαν στην πατρίδα τους. Αυτό ήταν σχεδόν αλήθεια, γιατί εκτός από μια ή δυο εξαιρέσεις όλοι οι ένοπλοι κατάγονταν από τη Μακεδονία. Στο μεταξύ τα ελληνικά και τα τουρκικά στρατεύματα βρίσκονταν αντιμέτωπα κατά μήκος των συνόρων. Έπειτα από επεισόδια που έγιναν στην Ανάληψη, άρχισαν οι εχθροπραξίες στις 5/17 Απριλίου.

Douglas Dakin, Η Ενοποίηση της Ελλάδας, 1770-1923, Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα 1998, σ. 2

* Τα κείμενα αποδόθηκαν στο μονοτονικό, διατηρήθηκε όμως η ορθογραφία τους

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΤΑ ΚΥΡΙΟΤΕΡΑ ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1880-1892

ΕΤΟΣ	ΑΙΤΙΑ	ΠΟΣΟ	ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΣΟΔΑ
1880	Κάλυψη ελλειμμάτων 1877-1880	120.000.000	-----
1887	Μονοπωλίων	185.000.000	176.000.000
1890	Σιδηροδρόμων	45.000.000	123.000.000
1892	Εθνικών δρόμων	20.000.000	-----
Συνολικό χρέος 1892		818.500.000	-----

Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας, Γ' Γενικού Λυκείου, Ινστιτούτο Τεχνολογίας «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», σελ. 37